

I. एकपदेन उत्तरत।

1. गजधरः इति शब्दः केषां सादरं स्मरणार्थम्?
2. मापनकार्ये किं प्रयुज्यते?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

1. गजधरः कः अस्ति?
2. गजधरः इति शब्दः अद्यापि कुत्र प्रचलति?

III. भाषिककार्यम्

1. सुन्दरः शब्दः—अत्र विशेष्यपदं किम्? _____
2. मापनकार्ये—अत्र किं विभक्तिवचनम्? _____
(प्रथमा द्विवचनम्, सप्तमी एकवचनम्, चतुर्थी एकवचनम्)
3. 'यः गजपरिमाणं धारयति स गजधरः' इति वाक्ये धारयति' क्रियापदस्य—
(i) कर्ता कः? _____
(ii) कर्म किम्? _____
4. पर्यायपदं चित्वा लिखत। अधुना = _____
5. सन्धिः विच्छेदः वा क्रियताम्—
(i) नैव = _____ + _____ (ii) स्मरण + अर्थम् = _____ + _____

उत्तरम्—

1. तडागनिर्मातृणाम् 2. गजपरिमाणम्
 1. यः गजपरिमाणं धारयति सः गजधरः।
2. गजधरः इति शब्दः अद्यापि राजस्थानस्य केषुचिद् प्रदेशेषु प्रचलितः।
 1. विशेष्यपदम्—शब्दः
2. सप्तमी एकवचनम्
3. (i) यः (ii) गजपरिमाणम्
4. इदानीम्
5. (i) न + एव (ii) स्मरणार्थम्
- (3) अधोवत्तपदानां लिङ्गं विभक्तिं वचनं च निर्दिशत—(निम्नलिखित पदों के लिंग विभक्ति व वचन निर्दिष्ट कीजिए—)

	लिंगम्	विभक्तिः	वचनम्
1. नूतनपद्धत्या	_____	_____	_____
2. कार्यसमाप्तौ	_____	_____	_____
3. प्रविधिना	_____	_____	_____
4. समाजेन	_____	_____	_____
5. अस्मिन्	_____	_____	_____

- उत्तरम्—
1. स्त्रीलिंगम् तृतीया एकवचनम्
 2. स्त्रीलिंगम् सप्तमी एकवचनम्
 3. पुल्लिंगम् तृतीया एकवचनम्
 4. पुल्लिंगम् तृतीया एकवचनम्
 5. पुल्लिंगम् सप्तमी एकवचनम्

(4) पूर्णवाक्येन उत्तरत—(सम्पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए—)

1. गजधराः कस्य कस्य दायित्वं निभालयन्ति स्म?
2. प्रतिदाने ते किं न याचन्ते स्म?
3. कार्यसमाप्तौ गजधरेभ्यः किं किं दीयते स्म?

- उत्तरम्—
1. गजधराः नवनिर्माणस्य सुरक्षाप्रबन्धस्य च दायित्वं निभालयन्ति स्म।
 2. प्रतिदाने ते तद् न याचन्ते स्म यद् दातुं तेषां स्वामिनः असमर्थाः आसन्।
 3. कार्यसमाप्तौ गजधरेभ्यः वेतनानि अतिरिच्य सम्मानम् अपि प्रदीयते स्म।

(5) कोष्ठकवत्तस्य शब्दस्य उचितरूपं प्रयुज्य वाक्यानि पूरयत—(कोष्ठक दत्त शब्द का उचित रूप प्रयोग करके वाक्य पूरे कीजिए—)

- (क) 1. भगिनी _____ सह आपणम् अगच्छत। (भ्रातृ)
2. शिष्याः _____ सह गच्छन्ति। (गुरु)
3. छात्रा _____ सह वार्ता करोति। (अध्यापिका)

उत्तरम्— (क) 1. भ्रात्रा 2. गुरुणा 3. अध्यापिकया

- (ख) 1. _____ उभयतः जनाः स्थिताः। (मार्ग)
2. _____ अभितः शिष्याः उपविष्टाः। (आचार्य)
3. _____ पूर्वम् के तडागान् रचयन्ति स्म? (एतत्)

उत्तरम्— (ख) 1. मार्गम् 2. आचार्यम् 3. एतस्मात्

बहुविकल्पीयप्रश्नाः

(1) प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितं पदं चित्वा वाक्यपूर्तिं कुरुत—(दिए गए विकल्पों में से उचित पद चुनकर वाक्यपूर्ति कीजिए—)

1. गजधराः _____ प्रस्तुवन्ति स्म। (योजना, योजनाम्, योजनम्)
2. ते भाविष्यन्ति _____ स्म। (निभालयन्ति आकलयन्ति, संगृह्णन्ति)
3. ते लौहयष्टि _____ गृहीत्वा चलन्ति स्म। (हस्तं, हस्तेन, हस्ते)
4. नगर नियोजनम् स्यात् लघुनिर्माणम् वा _____ कार्याणि गजधरेषु एव आधृतानि आसन्। (सर्वं, सर्वम्, सर्वाणि)
5. गजपरिमाणम् एव _____ उपयुज्यते। (मापनकार्यम्, मापनकार्ये, मापनकार्येण)

उत्तरम्— 1. योजनाम् 2. आकलयन्ति 3. हस्ते 4. सर्वाणि 5. मापनकार्ये

(2) प्रकृति प्रत्यय संयोज्य वियोज्य वा उचित विकल्पेन रिक्तस्थानानि पूरयत—(प्रकृति प्रत्यय जोड़कर अथवा अलग करके उचित विकल्प द्वारा रिक्त स्थान पूरे कीजिए—)

- (क) 1. रावणं _____ (नि + हन् + ल्यप्) रामः अयोध्यां प्रत्यावर्तत।
(निहत्वा, निहत्य, निहन्य)
2. पुस्तकानि आदाय (_____ + _____ + _____) छात्रः विद्यालयम् गच्छति।
(अ + दा + ल्यप्, आ + दा + क्त्वा, आ + दा + ल्यप्)
3. वृक्षात् _____ (अव + तृ + ल्यप्) वानरः दूरे अगच्छत।
(अवातीर्य, अवतीर्य, अवतीरय)
4. अहं पाठं _____ (स्मृ + तुमुन्) प्रत्यनशीलः अस्मि।
(स्मरतुम्, स्मरितुम्, स्मर्तुम्)
5. देवं सम्पूज्य (_____ + _____ + _____) सा प्रातराशम् खादति स्म।
(सम + पूज् + ल्यप्; सम् + पूज् + क्त्वा; सम् + पूज् + ल्यप्)

उत्तरम्—

1. निहत्य 2. आदाय 3. अवतीर्य 4. स्मर्तुम् 5. सम्पूज्य

- (ख) 1. आ + नी + तुमुन् = _____ (आनीतुम्, आनेतुम्, आनयितुम्)
2. गण् + तुमुन् = _____ (गणितुम्, गणयितुम्, गणयौतुम्)
3. त्यज् + क्त्वा = _____ (त्यजत्वा, त्यज्त्वा, त्यक्त्वा)
4. प्रष्टुम् = _____ + _____ (प्रच्छ् + तुमुन्, पृच्छ् + तुम्; प्रश् + टुम्)
5. दृश + तुमुन् = _____ (द्रष्टुम्, दृष्टुम्, दर्शितुम्)

उत्तरम्— 1. आनेतुम् 2. गणयितुम् 3. त्यक्त्वा 4. प्रच्छ् + तुमुन् 5. द्रष्टुम्

***** END *****